

DANANŠNJE STANOVANJSKE STAVBE

(KLJUČNA VPRAŠANJA)

BLOKOVNA GRADNJA

- V **začetku 20.st.** so želeli z blokovno gradnjo **rešiti socialni problem**: na začetku 20.st. je v mestih živel 10% prebivalcev, na koncu pa že 50%.
- Blokovna gradnja je **najsocialnejša** glede same **gradnje**, glede **življenja** pa prihaja do **socialne segregacije**.
- Prihaja do **tehničnih problemov** pri gradnji.
- Na švedskem je bilo do 30% stanovanj v blokkih **praznih**, ker ljudje niso hoteli živeti tam.
- **Kritika** blokovne gradnje zaradi **tipike stanovanj**.

INDIVIDUALNE HIŠE

- **Želje ljudi** ostajajo pri individualnih hišah z zelenim prostorom.
- **Slovenski prostor je uničen** zaradi **razpršenosti individualne gradnje** → neurejena kanalizacija- greznice. Problem je v veliki meri **nereshljiv**. Problemi pri EU.
- Individualna gradnja pomeni možnost **etapne investicije**: skozi čas urejamo hišo in prostore.

LE CORBUSIER, UNITE D'HABITATION, MARSEILLES, 1952:

- Veliki **stanovanjski blok v Marseillu**.
- Kako v blokovno gradnjo **vgraditi čim boljše socialno arhitekturo**.
- Kako **kolektivno gradnjo združiti z zasebnostjo**.

SAVIN SEVER, VISEČI VRTOVI:

- Naj bi se **zgradili vzdolž Dunajske Ceste** v Ljubljani.
- Stanovanja se **izmenično odpirajo** na eno in na drugo stran (izmenjajoč ritem).
- Dobimo **več svetlobe in veliko teraso**.

NIZKA + GOSTA GRADNJA

- Pri **drugi polovici 20.st.** se pojavi tendenca za nizko in gosto gradnjo.

RONALD REINER:

- **Stanovanjsko naselje ob mestu Linz**- projekt ob reki.
- Nizka, gosta zazidava.
- Ob cesti so **večji objekti** (blokovna zazidava), proti reki so **vrstne hiše, nato atrijske**.

STANOVANJSKO NASELJE MURGLE, LJUBLJANA:

- Arhitekta **France Ivanšek in Marta Ivanšek**.
- Uveljavijo se kot **prijetno naselje**.
- **Enostaven način gradnje**- kot kakšni bungalovi.

- Naselje **atrijskih hiš** Murgle je nastalo v času gradnje večine velikih ljubljanskih sosesk v 60. letih - od njih se razlikuje po **nizko- gosti zazidavi** in izključni uporabi **tipa enodružinske hiše**.
- Soseska je bila **zgrajena v različnih fazah**: od l. 1965 do 1980, nekateri deli pa so bili dodani še kasneje.
- **Urbanistična zasnova** naselja spominja na **barjansko krajinsko mrežo** polj in kanalov, ki jih obrobajo vrste dreves.
- **Pravokotno ulično mrežo** tako obrobajo različna **drevesa**, po katerih so imenovane ulice; med ulicami so **stavbni otoki velikosti prib. 100x100m**, v notranjosti katerih je med **30-35 hiš**.
- **Promet je omejen na ulice**, ob katerih so garaže – do hiš vodijo le peš poti, ob katerih se nizajo **manjši parki** in **igralni otoki**.
- **Zeleno, mirno in od prometa ločeno bivalno okolje** je tako postalo največja kvaliteta naselja.
- V sicer poenoteni zidavi, za katero so **značilni** določeni arhitekturni elementi (**opečni zidovi, lesene ograje** itd), so bile zgrajene različne atrijske hiše – od začetnih **prtljičnih montažnih** (1965-70), **prtljičnih zidanih** (1970-80) in do končnih **mansardnih**.

KAZUYO SEJIMA:

- **Japonska arhitektka** rojena leta **1956**.
- Vsaka **stanovanjska hiša** ima **intimen del**.
- **Kvaliteta bivanja na tleh** z neko manjšo površino je višja od bivanja v bloku.
- **Atriji so podaljški stanovanj** na prostem.
- Skoraj **cel prostor pozidan**.

EDVARD RAVNIKAR, FERANTOV VRT, LJUBLJANA 1975:

- Prostori: **dnevna soba s kuhinjo in jedilnico, za kuhinjo utility in sanitarni prostor, ter spalnice**.
- Tloris **dobro funkcionira za družino**, ko se shema podre pa stanovanja skoraj ne dopuščajo drugačne funkcije.
- **Stavbni sklop** stoji na območju nekdanjega **emonskega foruma**, kar je arhitekt Edvard Ravnikar upošteval tako v **oblikovanju posameznih stavbnih gmot** kot tudi v **prikazu arheoloških ostankov**.
- Ferantov vrt sestavljajo **štiri enote**, razporejene po **obodu zemljišča**. Skupaj z obstoječo zazidavo ob Rimski ulici tvorijo **programsko mešan kare**.
- V enotah ob Rimski, Gregorčičevi in Slovenski cesti se nad **javnim programom v prtljičju** in ponekod višje dvigajo **različno visoki stanovanjski deli**.
- **Nad nivo ulice dvignjena enota** ob Slovenski razkriva ostanke rimske Emone.
- **Dvorišče kareja** je prehodni **javni park**, pod katerim so **garaže**; na zahodni strani ga obrobja **paviljon**.
- Stavbna telesa z **zamikanjem** ustvarjajo razgiban videz celote, ki ga povezuje **opečni fasadni plašč z značilnimi vogalnimi »šivi«**. Opečni plašč ponekod prekinja **vidna armirano - betonska konstrukcija**.
- Zanimiv element fasade so **obešena korita za rože**, ki nadomeščajo pomanjkanje zelenja v okolici.
- Stanovanja so **zasnovana v prečni smeri** in imajo **globoke tlorise**.
- Populacija se stara, ljudje ne rabijo ogromnega števila sob; ljudje živijo ločeno, z manj otroki, itd. Zato nastane **problem s funkcijami prostorov**.

- S funkcionalistično shemo stanovanj smo determinirali prostor.
- Corbusier je uvajal nov način bivanja.

ODPRTI TLOORISI STANOVANJ

- V 2.pol. 20.st. se družine spremenijo in živijo bistveno drugače kot prej, zato je **potrebna drugačna tipologija stanovanj**- klasična je neuporabna.
- Število članov družine ni v koleraciji s kvadraturu in številom sob, zaradi finančne (ne)moči.
- Stanovanja bi morala dajati **široko ponudbo** (potrebno bi jih bilo snovati podobno kot avte), da človek lahko dobi, kar želi.
- Začnejo se pojavljati **odprti tlorisi**, ki imajo določen samo **sanitarni vozle in vhode**, drugo površino organiziraš po potrebi.
- Že Mies je dal **le priključke**, vse ostalo si naredil po svoje.

WRIGLER&? :

- **Socialna gradnja v Gradcu.**
- Preprosta, neatraktivna arhitektura; **dvo- nadstropne** stavbe.
- Večje in manjše stanovanjske enote z **določenim stanovanjskim vozlom** → ljudje imajo veliko izbiro ureditve po meri.

LE CORBUSIER:

- **Dvojna funkcija prostora.**
- Fiksni del okrog kuhinje
- **Sanitarni vozle dvignjen**, pod njega lahko postaviš postelje in nastane prostor za igro.

AMERIŠKI LOFT:

- **Adaptacije nekdanjih proizvodnih objektov.**
- Edine omejitve so **konstrukcija in vodi.**

LOFT V NEW YORK-U:

- **Stanovanje** za ljubitelja umetnosti na **300m²**.
- **Vzdolžno odprt prostor** od ene do druge ulice, v katerem so postavljeni **štirje stebri**.
- Gre za **princip: odprt, fluiden prostor**, ki ga s **pregradnimi elementi** uporabnik lahko prilagaja potrebam (npr. pregraditev študijskega kota).
- **Edino pregrajevanje je spalnica**, ki se nadaljuje v kopalnico.

LE CORBUSIER:

- Je v **vili Savoye** naredil **kopalnico povezano s spalnico** (ni več funkcionalni prostor) in ustvaril prostor sprostivne.
- **Pri nas ni v navadi** takšna ureditev.

MARCEL BREUER:

- **1922- samsko stanovanje.**
- **Samostanski prestop**- majhna postelja v asketskem prostoru.
- V nekaterih mestih je že **80% iskalcev stanovanj samskih.**

MARGARETE SCHÜTTE- LIHOTZKY:

- **Frankfurška arhitektka**, ki je bila **zelo revolucionarna** za tisti čas.
- Delala je tudi z Loos-om.

- Projektira **prvo standardno kuhinjo** (vgrajeno, podobno laboratoriju) za **delavski razred- 'Frankfurt kitchen'** okoli leta **1929**.
- Kuhinja predstavlja radikalen odmik od prejšnje kuhinje/ dnevne sobe.
- Velika je samo **6m²** in vse je zelo premišljeno postavljeno ter **zelo funkcionalistično**.
- Novo je bilo **vgrajeno pohištvo** in veliko število **inovacij** za shranjevanje ter uporabo posode.
- Okoli **10,000 takšnih kuhinj** je bilo takrat vgrajenih v nova frankfurtska stanovanja.
- **Sedaj se kuhinja vrača v dnevni prostor** in ni več ločena: žena ni več izolirana, kuhinja pa je vključena v **družabni del življenja**. Postaja pa ena velika 'elektorska naprava'.

PROBLEM ZASEBNOSTI V STANOVANJIH

- Na probleme upozarjajo **filozofi**.

VČASIH (srednji vek, renesansa):

- Hiša v Angliji: družinsko življenje ni bilo ločeno od javnosti.
- Dogaja se ogromno stvari: v hiši so imeli nek **obrat, služinčad, goste**, družina je bila samo en element.
- **Družabno + družinsko življenje**.

19.ST.:

- Želijo ustaviti **samo prostore za družinsko življenje**- umirjenost, zasebnost.
- Ločeni delavski in družinski prostori -najprej si to lahko privoščijo le bogatejši.
- **Knjižnica** postane simbol umirjenega življenja.

1920:

- Od **pojava radia** pride spet do **zunanjega vdora** (javno) v zasebnost, intimo.
- Kasneje še pojav televizije.

DANES:

- **Elektronski in digitalni mediji postajajo agresivni**- izgublja se avtentičnost.
- Tehnična sredstva so **negirano bistvo prostora in časa**, ker se pogovarjamo z nekom, ki ga ni zraven, itd.

HEIDIGER:

- **Človek se orientira v prostoru in času**.
- **Deformacije prostora** nastajajo zaradi zmogljivosti tehnologij (npr. hitrosti vlakov v Evropi).
- Naša percepcija postaja **popačena** in živimo **dvojna življenja**- vedno manj smo povezani z realnostjo.

FRANK LLOYD WRIGHT:

- **A home in a Praire Town**.
- **Vhod je skrit**- življenje v hiši je **zasebnost** (osnovna ideja).
- Danes smo ljudje vedno bolj **nadzorovani** (kamere, osebni podatki, itd.), zato **izgubljam zasebnost**.
- Nove tehnologije ne prinašajo samo pozitivnih stvari, ampak tudi **negativne**.
- Nacija se osameva: ljudje postajajo zato **ekshibicionisti in voajerji**, ker želijo zbežati iz osamljenosti.

PHILIP JOHNSON:

- **Glass House, Connecticut, 1949**
- Hiša, ki jo je projektiral **zase**.
- Postavljena je na **veliki parceli** in je cela **odprta (steklena)**.

MVRDV:

- **Dvojček v Utercht-u.**
- Kjer so prostori družin je hiša popolnoma **zasetklejna**- neke vrste **ekran**.
- Spet se pojavlja **delo na domu** (od renesanse naprej ga ni bilo), ki ga omogočajo sodobne tehnologije- v torbo daš lahko 'svojo pisarno'.
- **Razbremenitev prostorskih potreb** v pisarniških objektih.
- Zelo malo ljudi se še ukvarja z dejansko proizvodnjo (v razvitem svetu).

NAOMI CLEIN:

- **Knjiga 'Nov Logo'** govori o zgornji tematiki.
- 1/3 brezposelnih le za določen čas.
- Delo na domu pomeni **prihranek za lastnika firme**.
- **Živimo za to da delamo (Amerika) ali delamo za to, da živimo (Evropa)?**

TEHNOLOGIJA

- **20.- 60.leta**- mislili, da bo tehnologija **rešila vse težave**.

REINER BENNEN:

- **Enviromental Bubble.**
- Življensko okolje, ki ga lahko človek **nosi s seboj**.

PLUG IN- CITY:

- **Vlagaš stanovanjske enote** v urbanistično shemo.
- Kasneje lahko **vzameš enoto** s sabo in se **preseliš**.

PIANO & ROGERS:

- **Ikona tehnologije je Pompidou Centre v Parizu.**
- V zasnovi naj bi se **etaže prilagajale** (dvigale, nižale).
- **Komunikacije** so postavljene **zunaj objekta**.
- V zadnjih letih so ekološke katastrofe.

KAZUYO SEJIMA- KITAGATA HOUSING PROJEKT:

- Širši **kompleks novih stanovanj** po stanovanjski shemi.
- Vsakič, ko na japonskem rušijo stavbe, morajo na istem prostoru zgraditi še enkrat toliko stanovanj z 2x večjo kvadraturo- torej **štirikrat večjo stavbo**. To je velika obremenitev za okolje.
- **9 nadstropni objekt s 107 stanovanjskimi enotami in 12 tipi stanovanj**.
- Da ogormen objekt **deluje manj masivno, se vidi skozi**- vsako stanovanje ima teraso.
- **Zunanji hodniki** in stopnišča- komunikacija poteka na fasadi.
- V kompleksu je veliko **duplexov**.
- Fasade se spreminjajo v **ekran** (uporaba stanovanjskih enot-človeka vidiš skozi).
- Sobe, ki jih lahko odpremo/zapremo v **skupen hodnik**.
- Drugačen standard kot pri nas.

LUKSUZ DANES: ni kopičenje, ampak **odpoved materialnemu svetu**, da se je človek sposoben izključiti, da je človek gospodar svojega časa.